

ОЦІНКА РІВНЯ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Хворост О.О., Марочко С.С.

Незалежна Україна пройшла 13-річний шлях, метою якого стало будівництво демократичного суспільства та ринкової економіки. Сьогодні досить хвилюючим і гострим являється той факт, що велике місце в економіці України займає тіньовий сектор, який охоплює всі сфери народного господарства, призводить до зубожіння країни в цілому та зниження рівня життя пересічного громадянина.

Теоретична база та методичні рекомендації щодо вирішення проблеми тіньової економіки далекі від досконалості, що визначається малодосліджуваністю даної проблеми. Методик визначення обсягів такого економічного явища як тіньова економіка достатньо (фінансовий, монетарний, «електричний», експрес-метод, порівняння витрат домогосподарств та ін.), проте не всі вони придатні в повній мірі для економіки нашої країни, що пояснюється нестабільністю та мінливістю сучасних економічних, політичних та соціальних умов.

Оцінка тіньової економіки є вкрай доцільною, хоча ускладнюється критичною нестачею, а подеколи й повною відсутністю необхідних даних. Водночас неврахування та недооцінка обсягів тіньової економічної діяльності призводить до вагомих помилок у визначенні макроекономічних показників, економічних та фінансових пропорцій. Через те, сьогодні тіньова економіка має стати предметом вивчення наукових колективів, а її обсяги слід враховувати в офіційній статистиці, яка покликана розробити відповідні спеціальні методи обліку та оцінок.

Сучасний стан економіки, за якого тіньовий сектор складає, за оцінками спеціалістів, 45-55% від реального ВВП і більше (коли у розвинених країнах світу цей показник складає порядку 15-20%), не можна назвати повністю ефективним, що ставить також питання про якість досягнутого економічного зростання.

За своїм змістом збиток від тіньової економіки нагадує екологічну проблему, виражається в мільярдах гривень щорічно. Якщо взяти, таким чином, тіньову економіку на рівні 50% від ВВП (офіційної економіки), то в 1999 році країна недоотримала майже 60,5 млрд. грн., у 2000 – 85 млрд. грн., у 2001 – 102 млрд. грн., у 2002 – 112 млрд. грн.,

2003 - 121,5 млрд. грн., у 2004 – 135 млрд. грн., у 2005 та 2006 – 138,5 млрд. грн. та 148,5 млрд. грн. відповідно. Це є переконливим свідченням того, що великі кошти спрямовують не на користь державного бюджету, а в кишені «підприємливих» громадян. Дані суми могли б покрити значну частину (до 70%) дефіциту бюджету України та вирішити ряд найважливіших соціально-економічних проблем.

Як зазначив на нещодавній конференції президент України В.Ющенко, рівень тінізації економіки нашої держави складає приблизно 45-47%, а темп розвитку тіньової економіки у світі за останніх п'ять років, за даними ОЕСР, складає 6,2% щорічно, і Україна тому не виняток. Виходячи з економічного аналізу отриманих даних, можна констатувати факт зростаючого негативного та руйнуючого національну економіку впливу, що торкається безпосередньо вітчизняного виробника, який має бути підґрунтям та основою подальшого поступального, прогресивного розвитку країни. Не можна не зважати й на те, що в сучасних умовах, коли спостерігається приріст ВВП (який за останніми даними склав 108%, порівняно з попереднім місяцем), темпи його зростання “гасяться” приблизно на 2,5% через значну частку тіньового сектора в національній економіці.

Рівень тіньової економіки на рівні 50% не може залишатися без уваги. Він повинен суттєво зменшитись, що матиме позитивний вплив на економічне середовище та принесе багаті плоди. Таким чином, має відбуватись не ліквідація тіньової економіки одноразовими та непослідовними заходами, а поступове заміщення її повноцінними ринковими інститутами. Це має відобразитись певним чином у політиці держави, а саме через запровадження на всіх рівнях державної влади цілісної та інтегрованої системи регулярних засобів та заходів, спрямованих на викорінення всіх причини виникнення та розповсюдження операцій в тіньовому секторі. Важливим являється комплексний підхід, який має ґрунтуватися на ретельному дослідженні всіх ланок тіньової економіки.

Через це, держава на сучасному етапі, виходячи з об'єктивної реальності та світового досвіду, має приділяти більше уваги проблемі детінізації економіки, яка, подібно до проблеми забруднення навколишнього середовища, де формуються величезні еколого-економічні збитки, потребує негайних дій для її вирішення.